

Teorija sekuritizacije i teorija rutinskih aktivnosti: znanstveni doprinos i praktične implikacije u suzbijanju terorizma

---

Hrupelj, Matej

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:971306>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Odjel za sociologiju

Matej Hrupelj

**Teorija sekuritizacije i teorija rutinskih
aktivnosti: znanstveni doprinos i praktične
implikacije u suzbijanju terorizma**

Završni rad

Kandidat: Matej Hrupelj

Mentor: izv.prof.dr.sc. Irena Cajner Mraović

Zagreb, rujan 2017

Sadržaj

Sažetak	3
1. Uvod.....	4
2. Prijetnja terorizma.....	5
3. Proces terorizma.....	7
3.1. Definicija terorizma	7
3.2. Operacionalizacija terorizma	11
4. Teorija sekuritizacije i teorija rutinskih aktivnosti	12
4.1. Teorija sekuritizacije	12
4.2. Teorija rutinskih aktivnosti	13
5. Policija u zajednici	14
5.1. Policija u zajednici	14
5.2. Povremena aktivnost služenja u zajednici	16
6. Antiterorističko upravljanje	17
6.1. Novi modeli antiterorizma.....	19
7. Zaključak.....	20
8. Popis literature	21

Sažetak

U svrhu implementacije optimalne strategije u suzbijanju terorizma, ovaj rad ukazuje na pravilno definiranje i percepciju terorizma kako bi praktični modeli antiterorizma bili efikasni.

Fenomen terorizma je u suvremenom društvu shvaćen kao globalna prijetnja, no odnos pojedine države prema tome problemu se razlikuje. Kako bi suzbijanje terorizma bilo efikasno, potrebna je zajednička suradnja, stoga i zajednička percepcija terorizma i način prevencije terorizma. Iako je globalna prijetnja, pristup ovom problemu mora imati temelje na razini zajednice, što uključuje naselja urbanih sredina.

Tradicionalni modeli suzbijanja terorizma zahtijevaju uporabu sile i reakciju nasilja na postojeći problem što se pokazalo podosta neučinkovitim i kontraproduktivnim. U ovom radu su prikazani praktični modeli suzbijanja terorizma koji se odražavaju na lokalnoj razini zajednice. Naglasak je prvenstveno novom i kreativnijem pristupu policije u zajednici, te na modelu socijalne kohezije, belonging modelu i community intelligence modelu kao načinu odabira prikladne strategije za nadležna tijela.

U radu se također raspravlja o optimalnim teorijskim pretpostavkama nastanka terorizma i suzbijanja terorizma. Ovdje se konkretno postavlja teorija sekuritizacije i teorija rutinskih aktivnosti kao početni teorijski okviri definiranja, razloga nastanka i percepciji globalnog fenomena.

Drugo i treće poglavlje se odnosi na definiranje i operacionalizaciju terorizma kao procesa i prijetnje suvremenom društvu. Daljnja poglavlja se odnose na postavljanju teorijskih okvira, te prikazu praktičnih modela policije u zajednici kao revolucionarnog pristupa prevenciji terorizma. Šesto poglavlje će se odnositi na postavljanju strategije i problematike antiterorističkog upravljanja.

Ključne riječi: terorizam, antiterorizam, teorija sekuritizacije, teorija rutinskih aktivnosti, suzbijanje terorizma, policija u zajednici, socijalno kohezivni model, belonging model, community intelligence model

1. Uvod

Sve češći pojam koji zaokuplja globalnu javnost, a pogotovo zapadni demokratski svijet je upravo terorizam. Glavno pitanje koje zasigurno ima svoje mjesto u ljudskoj svakodnevnici je upravo ozbiljnost i realnost prijetnje terorizma. Sve češća medijska pozornost ukazuje na ozbiljnost prijetnje terorizma za pojedinca i društvo, traženje razloga, motiva i poruke koje ostavlja svaki napad ili eksplozija koja ima odjeka na globalnoj razini. Vrlo rijetko da se u povijesti može naći jedan zajednički neprijatelj poput ovog svim narodima svijeta, a da se ne radi o nekom velikom svjetskom ratu i da nema naličje ili karakter države ili vladajućeg režima. Upravo ta činjenica, da smo u svakom trenutku u potencijalnoj opasnosti iziskuje određene mjere suzbijanja i prevencije. Kako bi pristup tome bio maksimalno efikasan, potrebno je uvidjeti i razumjeti određene čimbenike koji utječu na nastajanje i održivost terorizma, na otkrivanje i upoznavanje opasnosti, na koncipiranje prikladnog programa ili propisa koji će u konačnici zaštititi ljudske živote.

U ovom radu će biti prikazana definicija terorizma kao prijetnje društvu, te pristupi vrednovanja terorizma, definiranja realne prijetnje, odgovori na prijetnje i prikladni programi prevencije terorizma. Također, važno je istaknuti ulogu definiranja terorizma kao čina i procesa, jer upravo u skladu s točnim definiranjem, može se postaviti jasan obrazac ponašanja i odgovora na takve situacije.

Naime, vrlo je važno pravilno operacionalizirati terorizam kako bi se djelovalo proaktivno, a ne reaktivno na sami čin. U trenucima kada se reagira na teroristički čin, to je znak da je nečiji život već ugrožen. Dakle, svrha implementacije preventivnih programa jest pravo proaktivno djelovanje s uključenjem čitave zajednice. Od 60-ih godina prošloga stoljeća, pa sve do kobnog događaja 11.rujna 2001. godine, borba protiv terorizma se smatrala i velikim dijelom se još uvijek smatra poslom nadležnih tijela i institucija policije i vojske da rješavaju poteškoće nastale na lokalnoj razini. Iako je terorizam globalna prijetnja potrebno je djelovati lokalno na razini zajednice (Lieberman, 2009.).

Nadalje, rad će se detaljnije osvrnuti na praktične modele u prevenciji terorizma kao i na okvire određenih antiterorističkih programa koji implementiranjem postižu organiziranu i sustavnu borbu protiv terorizma, te na prepoznavanje indikatora sukoba i ponašanja koji prethode takvom činu. Tendencija danas poznatih obrazaca terorističkog ponašanja prepoznata je kao reakcija pojedinca ili grupe na postojeći vladajući režim pojedine nacije i na

zapostavljanje i marginaliziranje određenih društvenih, religijskih i moralnih vrijednosti određene grupe u društvu. Cilj ovog rada je ukazati na značaj integracije manjinskih skupina, kao i azilanata i doseljenika kako bi se naglasila potreba asimilacije na prevladavajuće društvene vrijednosti i obostrane tolerancije na različitu kulturu, jezik, religiju ili rasu.

2. Prijetnja terorizma

Kada govorimo o stvarnoj prijetnji terorizma za zapadne zemlje, istina je da su takvi zločini vrlo malo zastupljeni u usporedbi s ostalim kriminalnim aktivnostima koji ugrožavaju život, a pogotovo u usporedbi s fatalnim prometnim nesrećama. Iako se terorističke aktivnosti smanjuju, njihova razina smrtnosti se značajno povećala, pogotovo u zadnjih desetak godina s razvojem tehnologije i pojavljivanje oružja za masovno uništenje(Lieberman, 2009.). No, zločini koji se karakteriziraju kao teroristički nisu samo nasilne prirode, već se i velika pažnja usmjerava na financiranje i sponzorstvo terorizma. Istraživanje Salama i Hansella(2005) je pokazalo da mnogo sredstava nedostaje terorističkim organizacijama poput Al Qaeda za izradu takvog oružja, itekako se potraga agresivno povećala. Naime, terorizam se odnosi na izvršavanje planiranih akcija, no većim dijelom je to upravo sama priprema i opskrba kemijskim supstancama za izradu „kućnih“ eksploziva, radiološkim oružjem i sva potrebna financijska sredstva. Upravo je sponzorstvo terorizma i traženje financijske potpore često u glavnom fokusu terorističkih grupa. Teško je očekivati takvu opasnost, no mnogo učestaliji napadi su pomoću radioloških oružja i eksploziva kućne izrade. Često, kada se govori o terorizmu govori se i o državnim akterima kao i nedržavnim akterima(Lieberman, 2009.). Kao prijetnja također se postavlja i opasnost od posjedovanja nuklearnog oružja pojedine države poput bivšeg SSSR-a koji ima velikih poteškoća u osiguravanju takvog oružja i samih nuklearnih materijala. Navodi se kako prodaja upravo tih materijala na crnom tržištu značajno porasla. Zemlje prijetnje su Pakistan, Libija, Iran i Sjeverna Koreja. Sve češće, gotovo na tjednoj bazi možemo vidjeti u medijima nuklearne pokuse Sjeverne Koreje i porast globalne zabrinutosti(Lieberman, 2006.).

Kada je riječ o terorizmu obično je konotacija na globalni i svjetski terorizam kao jedinstvenu prijetnju, no istina je da je to itekako područje brige lokalnih tijela, poput policije, jer se najveći broj aktivnosti manifestira kroz domaće teroriste kako je pokazalo istraživanje u SAD-u (Lafree prema Lieberman et al. 2006.). Omjer domaćeg i internacionalnog terorizma je 7:1 i to uključuje i sukob terorista i policije.

Naravno, raspravljajući o terorizmu i programu borbe protiv terorizma, ključni je događaj 11.rujna 2001. godine koji je promijenio razumijevanje ozbiljnosti problema terorizma. Istraživanje na javnoga mijenja je pokazalo da se očekuju i dalje takvi napadi na američkom tlu i to vrlo brzo. U ispitivanju korporativnih direktora pokazala se visoka razina zabrinutosti za problem terorizma (Harris prema Lieberman, 2005.).

Iako je opasnost od terorizma stvarna i jedna je od najvećih prijetnji modernom društvu i svakodnevicu, pokazale su se poteškoće u odnošenju s prijetnjom terorizma. Bilo je potrebno dugo vremena da se prijetnja terorizma postavi kao globalni problem i globalna prijetnja, pošto je u samom početku napad bio isključivo na zapadno društvo, dakle SAD i Zapadnu Europu. Problem je bio i nedostatak istraživanja i resursa za antiterorističke akcije. Praktični programi su doneseni u uredu američkog FBI-a (Federal Bureau of Investigation) koji je posebno oformio stručni tim koji će postaviti adekvatne mjere prevencije i borbe protiv terorizma.

Mjere poduzimanja akcije su proširene i na strane zemlje, s naglaskom na identificiranje, sprječavanje i kazneni progon terorista (Lieberman, 2009.). Upravo ova suradnja označava veliki korak u poimanju i pokušaju prevencije terorizma i suradnja se temelji na stručnosti, dijeljenju informacija i kolaboraciji nacionalnih agencija. Ovaj pristup je i dalje isključivo na državnoj razini i rješenje se postavlja samo na razini državnih nadležnih tijela da se bave lokalnim problemom. Ured za Obranu SAD-a je 1994.godine potrošilo 178 milijuna dolara u pomaganje stranim zemljama koje je bilo često kompromitirano od korupcije stranih graničnih policajaca koji moraju regulirati uvoz opasnih i nelegalnih materijala, zatim tehničke ograničenosti u opremi za detektiranje nedozvoljenih radioloških ili bioloških materijala, te nedostatak potrebne infrastrukture pojedinih zemalja (Lieberman, 2006.)

Prijetnja se pokazala stvarnom i mogućom diljem svijeta i proširila se potreba za adekvatnom sustavnom i organiziranom globalnom suradnjom uz naglasak na postojeće uvjete pojedinih država i donošenje pravih programa na nacionalnoj razini. Veće agencije su uspjele razviti ili povećati svoje resurse u postavljanju primjerene antiterorističke formacije. No, najveći potencijal se upravo krije u mogućnosti prevencije i detekcije individualaca ili grupa umiješanih u planiranje terorističkih akcija kroz kanal suradnje s lokalnim zakonskim tijelima i komunikacija lokalnih agenata sa zajednicom u kojoj služe. Upravo policija u zajednici je jedan od najvećih aduta u smanjivanju terorističkih prijetnji u suvremenom društvu. Može se ostvariti značajan doprinos smanjenju, ne samo terorističkih aktivnosti, već i kriminalne aktivnosti generalno u suradnji policije i zajednice. Cijela operativa terorista se zasniva na tajnovitosti operacije i neočekivanoj provedbi plana. Policija u zajednici ovdje ima zadaću na prikupljanju informacija i uspostavljanju povjerenja u zajednici koja će rezultirati brigom građana za susjedstvo u kojem žive i oslanjanju na samu policiju(Lieberman, 2009.).

3. Proces terorizma

3.1. Definicija terorizma

Podrijetlo terorizma ima korijene još u prvom stoljeću. Prva poznata teroristička organizacija nazivala se Sicarii i bila je religijska sekta formirana od strane muškaraca nižeg reda u sukobu Zelota u Palestini. Kada se govori o terorizmu današnjice, ne nedostaje informacija posebno u medijima. Ono što nedostaje po pitanju fenomena terorizma je znanstveno gledište fenomena i prikladna definicija koja će okarakterizirati problem i prikladno rješenje. Kako bi pristup bio efikasan u prevenciji i borbi protiv terorizma potrebno je donijeti pravu definiciju terorizma i operacionalizirati ne samo fenomen nego i prikladno rješenje na globalnoj razini(Lieberman, 2006.) Ono što razlikuje suvremeni terorizam i tradicionalni terorizam je to što je opasnost od suvremenog enormno veća, pogotovo u pogledu života civila. U povijesnim akcijama terorista uvijek je cilj bio napad na postojeću vladu ili čak vojsku. To je bio glavni kanal odašiljanja poruke pojedine grupe koja ukazuje javnosti svoj marginalizirani položaj u društvu ili probleme po pitanju socio-ekonomskog statusa. No ono što suvremeni terorizam čini strašnijim nego ikad je upravo prebacivanje cilja

terorističkih akcija na stanovnike urbane sredine. Poruka koja odjednom postaje glasnjija i koja dobiva puno veći odjek na globalnoj i lokalnoj razini(Lieberman, 2009.).

Važno je istaknuti i prepoznati terorizam ne kao situaciju ili postojeće stanje, nego kao dinamičan proces koji ovisi o mnoštvu političkih, ekonomskih i socijalnih faktora. Neke terorističke akcije upravo se izvršavaju od strane pojedine etničke manjine u stranoj državi iz razloga što je stanje zemalja iz kojih potječu članovi organizacije na određeni način ugroženi (Pickering et all, 2008.).

Kako bi se efikasnije riješio problem potrebno je donijeti prikladne definicije terorizma. Terorizam nije precizno i točno definiran, jer ne postoji jedinstveni akademski konsenzus za tu definiciju što uvelike ograničava pravilnu operacionalizaciju terorizma(Lieberman, 2009) Isto tako nedostaje prikladni konsenzus za nacije po pitanju definicije terorizma. Brojne su definicije, točnije oko 109 akademskih definicija terorizma i zato valja istaknuti zajedničke točke koje se nalaze u tim definicijama(Lieberman, 2009.). To su ponajprije nasilje ili sila, politika, strah, teror, prijetnja, psihološke posljedice i reakcije na takav čin. Teško je odrediti takvu definiciju, jer postoje brojni motivi i porivi takvim akcijama.

Ako se gleda samo upletenost zapadnog društva u zemlje iz koje potječu najčešće i sami teroristi, formira se određeno mišljenje kako je to izraz nezadovoljstva, potlačenosti i prijetnja post-kolonijalizma za zemlje Bliskog istoka. Sjedinjene Američke Države su definirale terorizam kao „ unaprijed, politički motivirano nasilje usmjereno prema nenaoružanim metama subnacionalne grupe ili pojedinaca“(Lieberman, 2009:12). Problem oko ove definicije se veže na činjenicu da se dozvoljava na taj način Sjedinjenim Američkim Državama da taj prošireni koncept omogućuje da se svaki napad u zemlji okarakterizira kao napad terorista, što rezultira ekstenzijom interesa vladajućeg režima i zadržavanje moći.

2005. godine UN-ov tajnik Kofi Annan je u svom govoru postavio pet temeljnih stupova u o formiranju strategije za borbu protiv terorizma globalno:

- *Odvratiti nezadovoljnu grupu da se okrene terorizmu kao taktici za ostvarivanje cilja*
- *Uskratiti teroristima priliku da ostvare zamišljene napade*
- *Onemogućiti državama da podupiru teroriste*
- *Razviti državni kapacitete da se suzbije terorizam*
- *Zaštititi ljudska prava u borbi protiv terorizma (Lieberman,2009:12).*

U ovoj premisi generalni tajnik je dobio potporu većine, no mnoge arapske zemlje kao i afričke i azijske zemlje su se suprotstavile tome, tvrdeći kako građani kojima je uskraćena sloboda imaju pravo to osloboditi sebe od strane opresije svim sredstvima koje posjeduju, čak i silom(Lieberman, 2009.) Tu se počinje naglašavati taj pozadinski problem terorizma, odnosno korijeni iz kojeg proizlazi potreba za nasiljem, a to najčešće uključuje kao frustracija, alijenacija, očaj i nezadovoljstvo koji potiču na nasilje i koje krivi državu, te percipira takav čin kao borba za slobodu.

Dakako, u svakom napadu će postojati opravdanje tog čina i najčešće će se staviti u liberalnu i oslobodilačku nakanu, što je i Sirija činila ne samo kroz pravdanje nego i potporu teroristima, te zagovaranju dozvole da se nasilje upotrijebi u svrhu zadržavanja slobode. Dovodi se u pitanje nasilje kao sredstvo, jer na primjeru Indije je vidljivo koliko nenasilna metoda može biti učinkovita po cijenu patnje vlastitog naroda(Creenshaw prema Lieberman, 2009.) No, problem se ponajviše krije u napadima na civile, jer tu otpor i pokret za oslobođenje dobiva značaj terorizma.

Ono što je također potrebno otkriti, a to je zajednički neprijatelj, jer dok to ne postoji uvijek će se naći „rupa u zakonu“. U trenutku kada karakteriziranje učesnika u terorizmu poprimi religijska obilježja, vrlo brzo dolazi do formiranja različitih vjerskih i etničkih grupa koje gledaju ostatak društva kao potencijalne neprijatelje. Religijska konotacija može dovesti profiliranju kažnjenika što može rezultirati formiranju divizija među etničkim ili religijskim grupama. Prema Crenshawu (2005) neki stručnjaci tvrde kako je donošenje zakona o terorizmu u prirodi kontraproduktivno, jer i dalje alijenira određenu populaciju koja na taj način stvara suosjećanje za ciljeve koje se na taj način promoviraju. Dakle, potrebno je izbjegavati narušavanje ljudskih prava u suzbijanju i prevenciji terorizma. Primjer toga je sukob terorističke organizacije Hamas u pojasu Gaze i Izraela koje je rezultiralo izraelskim militantnim napadima na Hamas i ranjavanju stotine nedužnih civila, odnosno i žena i djece. Upravo takva reakcija protiv terorističke organizacije može upropastiti inače legitimnu borbu Izraela i ugled na međunarodnoj razini i time pridonijeti cilju Hamasa(Creenshaw prema Lieberman, 2009.)

Glavni korijeni nastanka terorizma leže u nepravdi, nejednakosti i frustraciji koje potječu iz marginalizacije i isključenosti i rješavanje tih vrijednosti može dovesti do veliki promjena u savladavanju terorizma. Sama borba protiv fanatizma i ekstremizma nije dovoljna (Lieberman, 2009.).

Arapska konvencija za supresiju terorizma u Kairu 1998.godine je donijela definiciju terorizma u kojoj se opravdava takav čin činjenicom da svaki čovjek ima pravo na samoodređenje i neće se smatrati prijestupnikom.

Definicija terorizma prema toj konvenciji glasi: „ *Svaki čin ili prijetnja nasiljem, bez obzira na motive ili svrhu, pojedinca ili kolektivnog kriminala koja traži širenje panike među ljudima, poticanje straha radeći štetu ili stavljanje života, sigurnosti ili slobode u opasnost ili traženje štete okolišu javnih i privatnih vlasništva ili zarobljavanje istih ili uništavanje nacionalnih resursa.* “ (Lieberman, 2009:17.).

Vrlo je bitno i naglasiti izostavljanje državnih aktera iz terorističkih operacija. Uključenjem državnih aktera u takve operacije, jer državni akteri kao i sama država mogu odgovarati za pojedini zločin na način na koji nedržavni akter ne može. U trenutima napada poput onoga 11.rujna na američkome tlu, SAD je poduzeo vojnu mjeru invazije na Afganistan iz razloga što Afganistan nije odgovarao za taj zločin i nitko nije optužen i procesuiran od nadležnih tijela, a na tom području je teroristička organizacija slobodno djelovala. Ovdje vidimo primjer jedne države koja preuzima međunarodni progon na sebe i napada drugu državu, zbog izbjegavanja nadležnih tijela da progoni počinitelje (Lieberman, 2009.).

Takva militantna reakcija je moguća kada se na jednoj strani nalazi globalna ekonomska i vojna sila, a na drugoj strani država koja uvelike ovisi o svojoj vanjskoj trgovini i razmjeni dobara. Ovdje se naglašava upravo važnost donošenja određenih zakona protiv slobodnog djelovanja terorističkih grupacija na nacionalnoj razini. Nedržavne aktere je teško kazneno progoniti na način kako se državni poglavari i vođe mogu progoniti. U invaziji SAD-a na Irak, vođa Saadam Hussein je zarobljen te mu je donesena smrtna presuda zbog zločina protiv čovječnosti i izvršena je egzekucija vješanjem. Sličan primjer je i sudanski predsjednik Omar Hassan kojemu je suđeno zbog genocida i zločina protiv čovječnosti. Isti primjer je vidljiv na haškom suđenju bivšem predsjedniku Srbije Slobodanu Miloševiću i Radovanu Karadžiću zbog zločina genocida i ratnih zločina nad Hrvatima i Bošnjacima (Lieberman, 2009.).

Kada bi ove presude bile donesene sa inicijativu jedne nacije nad nedržavnim akterima, postavilo bi se pitanje ljudskih prava i iznošenje prikladne kazne. Dakle, državni akteri kao i vojni akteri lakše mogu biti procesuirani. Yasser Arafat je primjer nedržavnog aktera koji nikada nije odgovarao za zločine nad civilima njegove organizacije PLO(Palestinska oslobodilačka organizacija). Uz sve to jedan je i od dobitnika Nobelove nagrade za mir uz Shimona Peresa i Yitzhaka Rabina zbog donošenja mira na Bliskom istoku. Ovdje je naglasak na brigu o nedržavnim akterima koje je teško procesuirati po pitanju terorizma i zato je potrebno postaviti adekvatne objektivne definicije terorizma(Lieberman, 2009.).

3.2. Operacionalizacija terorizma

Tablica 1.Prikaz matrice nasilja

	<i>Akteri</i>	
<i>Cilj</i>	Država	Nedržavni akteri
Vlada ili vojska	Ratni potez	Gerilska borba ili revolucija
Civili	Ratni zločin ili zločin protiv čovječnosti	Teroristički čin

Izvor: Lieberman (2009.)

Govoreći o nasilju kroz terorizam važno je uspostaviti klasifikaciju nasilja s obzirom na odnos mete nasilnog ponašanja i aktera. Tablica objašnjava upravo operacionalizaciju s obzirom na aktera i cilj. Važno je naglasiti kako se borci za slobodu ne smiju poistovjećivati sa teroristima, s obzirom na cilj napada na civile kojima se istovremeno u toj borbi oduzima sloboda i sigurnost kao temeljne potrebe pojedinca i društva.

4. Teorija sekuritizacije i teorija rutinskih aktivnosti

4.1. Teorija sekuritizacije

Kako bi se fenomen terorizma postavio kao opasnost za slobodu i sigurnost pojedinca i društva, potrebno je definirati prijetnju i odrediti da li je postojeće stanje ugroženo i kako treba pristupiti toj ugrozi i kako zaštititi građane. Teorija sekuritizacije je ovdje kao ekstenzija politike sigurnosti koja postavlja nacionalnu sigurnost kao primarni cilj osiguravanja slobode i zaštite ljudskih života. To posebno uključuje opasnosti poput vojnih opasnosti, eksploatacija okoliša, klimatske opasnosti, pa i terorizam. Kopenhaška škola je najzaslužnija za suvremeno proučavanje sigurnosti. Buzan, Waever i suradnici postavili su teoriju sekuritizacije i desekuritizacije kao bitni fenomeni za prikaz suvremenih prijetnji sigurnosti. Sekuritizacija pojedinu pojavu definira kao prijeteću i zahtjeva hitne sigurnosne mjere i hitno djelovanje i upravo to teoretičari Kopenhaške škole vide kao nedostatak jer se time narušava demokratski standard. Desekuritizacija je tu sa zadaćom da ukloni ugrožavanje demokracije i djeluje kao svojevrsna protuteža sekuritizaciji (Pinto, 2014.).

Kada se govori o prijetnjama za nacionalnu sigurnost to nije samo vojna prijetnja. Kako je iz današnje perspektive vidljivo to se očituje u terorističkim prijetnjama, ilegalnim migracijama, prirodnim katastrofama i epidemijama ili uništavanju okoliša. Obrana zahtijeva visok stupanj društvene mobilizacije i trenutačno djelovanje kako bi se uspostavilo zadovoljavajuće stanje sigurnosti. Kako bi ta sigurnost opstala i dalje podrazumijeva se primjena mjera izvan demokratske procedure. Važna je i javna interpretacija problema i mjera i njena valjanost, jer u suprotnom može dovesti do stanja panike i sveopćeg kaosa s nusproduktom mržnje prema svakodnevnim akterima koji se susreću. Sektori koji su pod utjecajem sekuritizacije su vojska, politika, ekonomija, društvo i okoliš. Stoga, ako se ugrozi sigurnost pojedinog sektora, može se ugroziti stanje svih ostalih sektora (Pinto, 2014.).

Elementi sekuritizacije:

-Sekuritizacijski akter: George W. Bush

-Postojeća prijetnja: Irak, Iran/Šijiti,

-Referentni objekt: Globalna opasnost od terorima i ugrožavanje nacionalne sigurnosti

-Govorni akt:Protuteroristička politika i vojna intervencija

-Publika:Građani SAD-a

Buzan pojedinca izuzima kao referentni objekt analize međunarodne sigurnosti iako pojedinac ostaje važna jedinica što će reći da je referentni objekt država i to iz tri razloga:

- država mora biti dio subdržavnog, državnog i međunarodnog sigurnosnog problema
- država je primarno sredstvo za otklanjanje rizika
- država je glavni akter u međunarodnom političkom sistemu.

(Pinto, 2014.)

4.2. Teorija rutinskih aktivnosti

Svakodnevni život je obilježen nizom rutinskih aktivnosti, te u uvjetima društvenih promjena kriminalitet postaje rutinska aktivnost. Teorija rutinskih aktivnosti se sastoji od elemenata racionalnog izbora i zastrašivanja kako bi objasnila kriminalno ponašanje. Tri glavne kategorije koje pridonose kriminalnoj aktivnosti uključuju:

- Motivirane počinitelje
- Prikladne mete viktimizacije
- Nedostatak kontrole ili prigodnog čuvara osobe ili vlasništva

Određena kriminalna aktivnost se dešava u trenucima kada je prijestupnik motiviran da počini kriminalno djelo, kada ima prikladnu metu i kada nema prisutnosti odgovarajućeg čuvara ili zaštitnika. Kada govorimo o terorizmu, taj fenomen je definiran kao kršenje zakona, stoga se može uklopiti u ovu teoriju. Ova teorija se inače fokusira na predatorske zločine kao što su pljačke, provale ili silovanja. Drugim riječima, zločini izravnog kontakta počinitelja i žrtve. Iako terorizam obuhvaća društvo u cijelosti može se tretirati upravo kao rutinska aktivnost. Kooperacija i komunikacija između policije i zajednice pruža jednu određenu ekstenziju prikladne kontrole. Zajednica ima značajni utjecaj na prikupljanje obavještajnih podataka i to može imati pozitivni i negativni utjecaj. Ovom metodom se postiže određeni stupanj svjesnosti zajednice i spremnosti zajednice na buduće aktivnosti te formiranje potrebne percepcije za prevenciju terorizma. Ova metoda policije u zajednici može

značajno smanjiti terorističke aktivnosti kao i kriminalne aktivnosti općenito(Lieberman,2009.).

5. Policija u zajednici

5.1. Policija u zajednici

S obzirom na ranije definiranje i operacionaliziranje terorizma, najprikladniji oblik zaštite društva se događa na lokalnoj razini i to na razini zajednice. Ovlasti ovdje, naravno u urbanim sredinama spada u domenu policije. Prema Bitnneru (1990) funkcija policije nije samo bavljenje kriminalom, nego i regulacijom prometa, očuvanje mira, pa i kontrola kriminala. Uloga policije varira s obzirom na ekonomske, geografske i političke faktore. Primarna zadaća policije se uvelike i razlikuje od zadaće vojske i po pitanju uporabe sile unutar granica države. Policija, sa svojim autoritetom ima izbor između prevencije kriminala i reakcije na kriminal, pa u ovom slučaju na teroristički čin. Tu se upravo razlikuje proaktivno i reaktivno djelovanje na određeni zločin. Policija u zajednici je određena vrsta proaktivnog djelovanja u zajednici u kojoj je nadležna, te u kojoj ima legitimitet i autoritet. Cilj policije u zajednice je suradnja i komunikacija zajednice i policije, te zajedničko sudjelovanje policije i civila u zaštiti života, vrijednosti i očuvanje mira. Naravno, kao svaka uspješna suradnja mora se bazirati na partnerstvu i povjerenju dvije strane. Kako bi se kvaliteta života poboljšala zajedno sa sigurnošću zajednice potrebno je aktivno djelovanje građana u rješavanju problema zajednice(Lieberman,2009.).

1984. godine u New Yorku uspostavljen je CPOP program(Community Patrol Office Program) koji je postavio deset patrolnih policajaca na čelu s narednikom i bilo je potrebno osigurati zajednici orijentiranu policijsku zaštitu(Haberfield prema Lieberman, 2009.). Desetodnevni trening je bio potreban kako bi se policajcima pružio određeni set vještina potrebnih za organizaciju zajednice, planiranje aktivnosti i informacijski kanal. Haberfield (2002) postavlja 12 točaka kao temelj programa COP programa. Rješavanje problema zajednice:

1. *Pitanje odgovornosti za javnu sigurnost i redefiniranje uloge i odnosa policije i zajednice.*
2. *Zajedničko odlučivanje i predanost cilju.*
3. *Uspostavljanje novih policijskih očekivanja i mjerenje standarda policijske efikasnosti.*
4. *Podizanje razumijevanja i povjerenja između članova zajednice i policije.*
5. *Podrška inicijativi zajednice opskrbom članova s potrebnim vještinama i informacijama, pojačavanjem snage i hrabrosti.*
6. *Stalna fleksibilnost i prilagodljivost na postojeće probleme.*
7. *Trenutna predanost za razvijanjem dugoročne i proaktivne strategije i programa za uvjete koji uzrokuju probleme u zajednici.*
8. *Znanje koje je potrebno članovima zajednice oko pitanja resursa i kako ih mobilizirati, te sposobnost da se razvije novi resurs unutar zajednice.*
9. *Policija i nadležna tijela i osobna predanost svim vrstama menadžmenta.*
10. *Decentralizacija policijska usluga, operacija i menadžment, sa supresijom tradicionalnog lanca odlučivanja, poticanje inovativnosti i kreativnog rješavanja problema.*
11. *Prebacivanje fokusa policijskog rada na individualne incidente potaknute od članova zajednice kao i policije.*
12. *Predanost razvoju novih vještina kroz trening.*

(Lieberman,2009:37).

COPS program podržava koncept uplitanja u antiterorističke akcije. Prvenstveno se ovdje unaprjeđuje prikupljanje podataka, povećava kapacitet za savladavanje tehnologije komunikacija s ostalim agencijama i priprema za odgovor na incident, ali s fokusom na prevenciju. Naravno za optimalan učinak COP programa potrebno je jasno operacionalizirati zadatak i cilj programa kako bi se provjerila efikasnost. Također je potrebno očekivane rezultate operacionalizirati kako bi se iskorištavanje programa pokazalo učinkovitim. Ako se na taj način smanji teroristička aktivnost i ako se prikupljanje podataka dokaže ključnim za prevenciju onda tako treba i program usmjeriti i proširiti njegovo djelovanje(Lieberman, 2009.).

U demokratskom društvu javlja se disbalans između sigurnosti i ljudskih prava kad je terorizam u pitanju. Ako se dogodi da policija uzima stvar u svoje ruke i djeluje suprotno

zakonu koji i sami provode dovodi se u pitanju njihov legitimitet i značajno se smanjuje razina povjerenja koja rezultira sve većom financijskom podrškom i samim uplitanjem u terorizam. Pošto je puno veći broj pasivnih zagovaratelja upravo legitimni odgovor policije može biti ključan za sprječavanje aktivnog sudjelovanja inače pasivnih podupiratelja.

Na temelju istraživanja(Smith et al. 2006.) proširena upotreba policije u zajednici u prevenciji terorizma može imati značajan utjecaj pomažući u prikupljanju podataka i identificiranju individualnih planiranja napada. Praktičnost terorističkih napada se temelji na planiranju i izvršavanju plana napada u relativnoj blizini lokacije mete napada i samog planiranja ili čak kuće ili stana napadača. Ovakvi programi mogu ostaviti značajan doprinos zajednici kako bi se potaknulo djelovanje i prijava bilo kakvih sumnjivih aktivnosti.

Važno je spomenuti vježbu i pripremu policije za služenje određenoj zajednici. Policijski službenik mora imati jasno razvijene vještine po pitanju multikulturalnosti zajednice, poznavanje kulture, etničkih manjina, jezika, religijskih i društvenih vrijednosti manjina, te imati jasnu predodžbu o stanju lokalnog i doseljenog stanovništva.

5.2. Povremena aktivnost služenja u zajednici

Kada govorimo o sekundarnim modelima djelovanjima, postoji također model povremen aktivnosti. Drugim riječima to je često povremeno, neplaćeno i honorarno obnašanje amaterske dužnosti služenja zajednici (Klockars, 1985.). Postoji povremena aktivnost i obligatna aktivnost. Za vrijeme građanskog rata u Americi na samome jugu postojale su robovske patrole i služilo je za kontrolu i prijavu kriminalnih aktivnosti gdje je bila potrebna intervencija zajednice, kada u blizini nije bilo šerifa ili druge nadležne osobe. Jedan primjer ovakve aktivnosti je mogućnost samoobrane sa legitimnom uporabom potrebne sile kako bi se zaštitio život ili vlasništvo, ako je u tom trenutku sila uporabljena kao zadnja opcija. Postoji i već ranije spomenuti tip aktivnosti koji naglašava prijavu kriminalnih ili sumnjivih aktivnosti u zajednici(Lieberman, 2009.). Ova vrsta aktivnosti je nešto više zastupljena, no itekako varira s obzirom na povjerenje u postojeću provedbu zakona nadležnih tijela. Također, Clutterbuck(2006) naglašava mogućnost i priliku da ovaj model posluži kao taktika antiterorističkih akcija.

6. Antiterorističko upravljanje

U suradnji policije i zajednice kako bi pravovaljano dali odgovor na prijetnje u društvu, antiteroristički program također traži pravi model koji će biti implementiran na globalnoj razini. Do sada tradicionalni model borbe protiv terorizma se isključivo bazirao na jednoj sintezi policije i vojske i tako se formirala jedna određena paravojna dimenzije nacionalne strategije. Takva strategija je čak i preuzeta iz borbe s drogom. No, sve češće nastaje potreba za jednim kreativnijim modelom koji će biti orijentiran na komunikaciju i suradnju sa zajednicom i koji će se otkloniti od rasnih, religijskih i političkih predrasuda. Svako pitanje terorizma postaje nužno primarna briga i dobiva određenu poziciju hitnosti. Na primjeru Australije u početnoj fazi formiranja antiterorističke strategije vojska je imala ulogu u unutarnjoj sigurnosti, dok je policija imala dužnost u međunarodnoj suradnji. Ono što je primarni „hard-power“ model ostavio, to je zasigurno potreba za suradnjom agencija te boljom unutarnjom komunikacijom različitih odjela. Na istom primjeru možemo vidjeti kako hard power model je u sukobu s policijom u zajednici i modelu povezivanja sa zajednicom općenito, najviše u pogledu daljnjeg marginaliziranja i alijenacije određenih dijelova populacije (Pickering et.all, 2008.).

Ono što je policija u zajednici donijela je proširenje uloge policije u društvu, te uključuje promjene na filozofskoj, strateškoj, taktičkoj i organizacijskoj razini. Ciljevi policije postaju poboljšavanje socijalne slike zajednice (Pickering et.all, 2008.).

Antiterorizam koji se temelji na paravojnom modelu koji potječe iz supresijskih i kriminalizacijskih modela postaje česta pojava u ratu protiv terora. Sve više u novijim pristupima naglašava se potreba za uključenjem građana u strukturu donošenja odluka kako bi se naglasila operacionalna strategija i svjesnost zajednice koja je i sama u glavnoj opasnosti. Glavni problem koji se ovdje nameće je nedostatak oštine i snage modela, te se karakterizira kao premekani model koji stvara plodno tlo za terorizam. No vrlo je bitno iz toga razloga pronaći balans između paravojnih odluka i uključivanja zajednice u postojeće probleme (Pickering et.all, 2008.).

Paravojni model često dovodi do sve većeg širenja terorizma iz razloga što se zajednice sve više politiziraju i stigmatiziraju stoga je lako donositi predrasude koje rezultiraju sve većom

alijenacijom od većine društva. Ovaj model donosi poteškoće socijalnom modelu koji je usmjeren na izgradnju jedne društvene mreže na ulicama koja dovodi do odnosa koji dovodi do razvoja novih vještina u suprotstavljanju prijetnji terorizma. Stereotipi rasnog profiliranja nose velike probleme za osobe koje odgovaraju tim profilima što dodatno potiče onda i želju za aktivnim sudjelovanjem, ali i potporom samog terorizma. Mrežni efekt je upravo širenje osjećaja alijenacije od većine društva i time se razvija defenzivna kultura zajednice gdje se oni koji se osjećaju napadnutim povlače u izolirane enklave kao forma samoobrane. Sposobnost terorista da prodiru kroz te enklave i hrane se strahom tih članova je veoma dobro etablirana (Bloom prema Lieberman, 2009.). Jedan od takvih obrazaca je samo-defenzivne izolacije karakterističan za zapadna društva. Takav razvoj događaja je od velike opasnosti ne samo po ljudski život i dostojanstvo nego se predstavlja kao prijetnja kooperaciji zajednice i policije.

Već raniji naglasak na pozitivnu suradnju policije i zajednice može poticati jedno društveno partnerstvo u kojemu će se sprječavati i širenje same ideologije koje se vežu uz terorizam. U državama Victoria i Queensland u Australiji program je donio inovativnost u radu policije i policijskim službenicima se dozvoljava rad van granica kulturalnih i religijskih stereotipa i ukazuje se na značaj socijalne kohezije posebno u trenucima globalne ili lokalne panike nakon napada. Ove federalne vlade su donijele inicijativu promoviranja mrežne izgradnje informiranja i suradnje i predanost fenomenu multikulturalizma. Takve mreže povezuju kanale svih razina poput vlade, policije, medija, škola, fakulteta i samim time pružaju isti tretman i osiguravaju sigurnost svim etničkim, rasnim, religijskim manjinama. U samoj praksi to se odnosi na djelovanje policije u smjeru suradnje i komunikacije sa marginaliziranim skupinama, sa žrtvama zločina u pogledu borbe protiv terorizma to se odnosi na partnerstvo s Arapskim zajednicama(Pickering et.all, 2008.).

Socijalno kohezivni model se ovdje veže na izgradnju povjerenja i zaštitu temeljnih ljudskih vrijednosti i individualnih potreba. Pozitivna suradnja javnosti i policije gradi ne samo povjerenje, nego i lanac proaktivnih članova zajednice koji reaguju na vidljive probleme na ulici(Pickering et.all, 2008.). Kada se pristup borbi terorizma ograničava na paravojna rješenja, to je upravo i strategija na koju terorističke organizacije računaju, jer time sebi otvaraju prostor i način reagiranja koji rezultira najčešće nasiljem i sukobom sa zajednicom, ali i policijom. Time ukazuju na represivni režim pojedine države prema, kako oni sebe nazivaju, borcima za slobodu.

6.1. *Novi modeli antiterorizma*

Praksa policije u zajednici ima nekoliko oblika koji se primjenjuju s obzirom na mogućnosti određene zajednice. No, ako govorimo o već ranije spomenutim problemima progresivne alijenacije i izolacije, te da antiteroristički programi se zasnivaju na supresiji i kriminalizaciji, onda je potrebno donijeti neke alternativne mjere u prevenciji terorizma prije nego borbi. Ti modeli nisu nužno distinktivni, ali ti okviri nude različite mogućnosti u tretiranju postojećih prijetnji.

Prvi model je *Community Intelligence* model antiterorizma koji naglašava važnost suradnje zajednice i policije kako bi se postigli policijski prioriteti.

Drugi model je *Belonging* model antiterorizma koji naglašava važnost osjećaja pripadanja određenoj političkoj zajednici. Također naglašava važnost ljudskih prava i javni doživljaj policije u zajednici.

Treći model je socijalno-kohezivni model antiterorizma koji spaja elemente prethodni modela, te naglašava povjerenje i legitimnost policije i zajednice, te jasni operacionalni imperativi policije. Upravo je ovaj model taj korak naprijed prema razumijevanju zajednice i izgradnji sustava koji se temelji na razmjeni informacija i komunikaciji (Pickering et. all, 2008.)

Istraživanje u radu policije u državi Victoria u Australiji je pokazalo brzo i jednostavno rješenje u mogućim sukobima dviju grupa u velikoj urbanoj sredini poput Melbournea. Naime, prije početka školske nastave muslimanski tinejdžeri su igrali nogomet na ulicama gdje su živjeli. Ta činjenica nije zadovoljavala nemuslimanske susjede. Jednom prigodom muslimanski tinejdžeri našli su se u sukobu s ostalim tinejdžerima u ulici. Policija je taj potencijalni sukob riješila na način što je zaokupila jednu školsku dvoranu i formirana su dva nogometna tima u kojima su sudjelovali i policajci. Svako jutro prije škole bi se natjecanje odvijalo. Ovim putem, sve moguće frustracije i netrpeljivosti su se riješile na aktivan način reagiranja na potencijalni problem. Još jednostavnije rješenje bi bilo da su tinejdžeri otjerani svojim kućama, što bi riješilo problem na vrlo kratak period (Pickering et.all, 2008.).

Socijalno-kohezivni model ovdje jasno ocrta mogućnosti pojedine policijske institucije kako da reagira na određenu prijetnju i moguću prijetnju i problem. Svaka nacija ima slobodu u postavljanju programa. Najučestaliji može biti povijesni i tradicionalni paravojni model koji neće dugoročno moći smanjiti opasnost, a kamoli je ukloniti.

7. Zaključak

Govoreći o novim modelima antiterorističkog upravljanja, puno se govori o novitetima i kreativnom pristupu kako bi se naglasila potreba za drugačijim razumijevanjem terorizma. Iako postoji sloboda u odlučivanju i primjeni prikladnih alata i programa za borbu terorizma, vrlo je važno razumjeti taj fenomen kao dinamičan i vrlo reaktivan proces. Svaka reakcija nadležnih tijela nakon određenog terorističkog čina već govori o načinu ophođenja s terorizmom. Socijalno-kohezivni pristup u ovome pogledu djeluje kao revolucionarni korak prema rješavanju problema, jer se oslanja na humanost djelovanja i redukciju sile uz pomoć onih čiji je život ponajprije i ugrožen. Kulturalne različitosti kao i socio-ekonomska slika društva već nam može djelovati kao indikatori terorizma.

Naravno, implementacija ovakvih programa podrazumijeva da se prije već oformila određena svijest o tome kako treba biti uvijek riječ na prevenciji budućih katastrofa. To rješenje se nalazi u zajednici koja ovisno o državnom, policijskom i vojnom ophođenju, može biti učinkovita. Brojne su poteškoće poput državnih legislativa, spremnosti policijskih institucija na preuzimanje sličnog programa, financijski izdaci i definiranje prijetnji koje moraju u samim temeljima biti razriješene prije drastičnih promjena.

Važno je naglasiti kako se borba protiv terorizma ne bi smjela postavljati kao sinonim ratu protiv terorizma. U ovoj operacionalizaciji naglasak se stavlja na vojne operacije i nasilne reakcije koje dovode do sve veće podjele u zajednici na lokalnoj razini.

Ovaj aktivni pristup mora doći na inicijativu zakonskih tijela i policijskih institucija, jer tu će se na tom koraku graditi daljnje povjerenje građana. Policija u zajednici služi kako bi se na adekvatan način postigla socijalna kohezija koja počiva na temeljima liberalnih načela i očuvanju dostojanstva i ljudskih prava.

8. Popis literature

- (1) Lieberman, C.A. (2009.) „*Community policing and Counter Terrorism: Community Policing Philosophy as a Tool for Local Law enforcement to Counter Terrorist activities*“, New York, USA, Graduate Faculty in Criminal Justice
- (2) Pickering, S, McCulloch, J, Wright-Neville, D. (2001.) „*Counter-Terrorism Policing: Community, Cohesion and Security*“, Clayton, Australia, Monash University, Springer
- (3) Pinto, V.C. (2014.) „*Exploring the interplay between Framing and Securitization theory: the case of the Arab Spring protests in Bahrain*“, *EbscoHost Rev. Bras. Polit. Int.* 57 (1): 162-176 .datum pristupanja 01.09.2017. <http://dx.doi.org/10.1590/0034-7329201400109>